

Omgevingswet en provincies

In concepten voor de nieuwe Omgevingswet keert het huidige provinciale ruimtelijke ordeningsinstrument van de ‘reactieve aanwijzing’ niet terug. Rijk en gemeenten vinden dat er al genoeg van dit soort interbestuurlijke instrumenten van toezicht zijn op basis van de Wet revitalisering generiek toezicht (Wrgt). De mogelijkheid dat de Kroon een gemeentelijk besluit schorst of vernietigd bestaat al voor elk beleidsterrein. Maar dat is een generieke maatregel, terwijl de reactieve aanwijzing natuurlijk een specifiek RO-instrument is. Met een reactieve aanwijzing kan de provincie delen uit gemeentelijke conceptbestemmingsplannen blokkeren (art. 3.8 lid 6 Wet ruimtelijke ordening). De provincies hebben gelijk als ze zeggen dat zij aan de lat staan voor natuur- en landschapsbeleid en daarbij controle moeten hebben op al die gemeenten met hun bouwplannetjes.

De reactieve aanwijzing heeft zich in de rechtspraak al bewezen als een geschikt en regelmatig gebruikt controlemiddel met name ook in het landschaps- en natuurbeleid. Uit jurisprudentieonderzoek over de jaren 2010 en 2011 (Kistenkas & Nieuwenhuizen, 2011a; 2011b) blijkt dat aanvankelijk nog de oude Wet Ruimtelijke Ordening met zijn provinciale goedkeuring van gemeentelijke bestemmingsplannen een belangrijke rol speelde bij het afdwingen van landschaps- en natuurbeleid en dus de bescherming van de groene ruimte. Vanaf najaar 2010 gaat de reactieve aanwijzing uit de nieuwe Wet ruimtelijke ordening (Wro 2008) een steeds grotere en belangrijker rol spelen bij het tegenhouden van allerlei gemeentelijke bouwplannen in de groene ruimte. Zo worden nieuwvestigingen en staluitbreidingen van de intensieve veehouderij, bouwplannen in de EHS en allerhande visuele verstoringen door de provincie bestreden. De provincie heeft hier een belangrijk rechtsinstrument als hoeder van het buitengebied in handen.

De provincies stellen terecht dat zij voor het realiseren van eigen beleidsdoelstellingen afhankelijk worden van andere actoren als de reactieve aanwijzing wordt afgeschaft en alleen generieke toezichtsmiddelen als vernietiging en schorsing over blijven. Provincies zijn dan afhankelijk van vernietiging door de Kroon (via de minister van I en M) en ik weet uit eigen ervaring dat daar niet zo maar toe wordt overgegaan. Bovendien kunnen provincies niet in beroep gaan tegen weigering van de Kroon om een gemeentelijk besluit te vernietigen. Provincies hebben gewoon zelf een stok achter de deur nodig. Dat geldt te meer nu steeds meer landschaps- en natuurbeleid naar juist deze tussenlaag wordt gedecentraliseerd.

We moeten volgens diverse beleidsnota's vertrouwen hebben in de gemeente, die tegenwoordig niet meer als lagere overheid doch als 'mede-overheid' wordt aangeduid. Uit de landschapsjurisprudentie blijkt geen gegronde reden voor dat vertrouwen. Controle is beter. Leve de reactieve aanwijzing.

FRED KISTENKAS WAGENINGEN UNIVERSITEIT EN ALTERRA

Literatuur

Kistenkas, F.H. & W. Nieuwenhuizen, 2011a. Rechtsontwikkelingen landschapsbeleid: landschapsrecht in wording, W0t-werkdocument 280, Wageningen

Kistenkas, F.H. & W. Nieuwenhuizen, 2011b. Recht versus beleid. Rechtsontwikkelingen landschapsbeleid, W0t-paper 12, Wageningen.

